

Stročkovec kyjovitý

Gomphus clavatus (Pers. ex Fr.) S. F. Gray

text: Michal Mikšík

Stročkovec kyjovitý je houba, která patří do čeledi stročkovcovitých (Gomphaceae), která zahrnuje širokou škálu rodů a druhů, z nichž nejznámější jsou například kuřátka (rod *Ramaria*). Stročkovec kyjovitý má plodnice v mládí válcovité, později kuželovité nebo kyjovitě rozšířené směrem vzhůru. Na vrcholku je uťatý, nakonec mělce nálevkovitě prohloubený, s víceméně ostrým, laločnatým a zprohýbaným okrajem. Plodnice jsou vysoké až 9-12 cm a široké až 5-8 cm, v mládí bývají jasně fialové, modrofialové, či fialově-červené, později vyblednou do masově růžové barvy. Čerstvé plodnice jsou ojněné. Rouško pokrývá větší část plodnic po vnější straně, skoro až k nejspodnější bělavé části třeně. Plodnice jsou na bázi nepravidelně rýhované, což jsou vlastně mezery mezi nízkými lištnami, které skoro rovnoběžně sbíhají od horního okraje plodnic k třeni, jsou různě rozvětvené a v dolní části často žilkovitě spojované, takže někdy tvoří nepravidelnou síťku. Plodnice jsou plné a mají pevnou, jemnou a křehkou dužinu, která je bílá, je mírně a příjemně chuti i vůně a je málo náchylná k červivění. Lupeny jsou po třeni sbíhavé, směrem k bázi se spojují, žebernaté, vidlené, masově fialové, ve stáří pak zažloutlé. Výtrusy jsou velké 10-12 x 4-5 um, válcovitě oválné nebo vejčité zúžené, popř. trochu uprostřed větvenovité rozšířené, dolů šikmo zúžené, žlutavé, s tlustou stěnou, velmi jemně bradavkatou, takže při menším zvětšení vypadají hladké. Výtrusný prach je rezavě okrový. Stročkovec kyjovitý roste pod jedlemi, zejména v horských a podhorských lesích, zřídka i v nižších polohách, na slínovitých půdách křídového útvaru. Vyskytuje se nejvíce v srpnu, ale lze jej najít od července do září. Plodnice vyrůstají obvykle ve srostlicích, a velkých skupinách, tvořících často „čarodějny kruh“. Houba vytrvává po mnoho let na stejném místě. Stročkovec kyjovitý byl dříve velmi vyhledávaný, ceněný mnohdy více

než pravé hříby. Zaměnit ho za jinou jedlou či jedovatou houbu prakticky nelze. Plodnice připomínají tvarem lišku, dříve se tato houba také k liškám zařazovala a jmenovala se liška kyjovitá (fialová). Kromě toho má stročkovec ještě různá lidová pojmenování, a to např. korejka, kornoutky, srnčí nebo jelení kopýtko, kopyta, botky, prstíčky, vojáčci, fajfky, ouška nebo kozí štrych. Podle velkého množství těchto místních názvů je patrné, že se dříve jednalo o běžnou a vyhledávanou tržní houbu. Stročkovec kyjovitý je dnes kriticky ohroženým druhem, který z českých a moravských lesů prakticky vymizel a v současné době existuje jen několik málo lokalit. Také proto, že původní smíšené jedlobukové porosty, kde rostl pod jedlemi z přirozeného zmlazení, již z větší části vymizely. Běžnější je ve Slovenské republice, kde je nalézán místy i pravidelně. Všechny fotografie stročkovce v tomto článku jsou také pořízeny na slovenských lokalitách.

V letech 1984 - 1985 podnítilo Jihočeské muzeum mezi houbaři a ochránci přírody hledání nových lokalit stročkovce v České republice. Muzeum také upozornilo na nutnost jeho ochrany, dokonce žádalo účastníky tohoto projektu o mlčenlivost. Výsledky tohoto výzkumu však bohužel nelze dohledat. Již na začátku osmdesátých let minulého století se v odborném tisku uvádělo, že jej zná a ví kde roste, jen malá hrstka houbařů, ačkoliv jde o dobrou jedlou houbu, která bývala i tržní houbou. V příloze č. 13 k platné vyhl. MZ č. 157/2003 Sb. už Stročkovec kyjovitý jako tržní houba uveden není, naopak v aktuálně platném Červeném seznamu Makromycetů ČR je Stročkovec kyjovitý zařazen pod položkou 721 ve skupině „CR“, čili jako kriticky ohrožený druh. Pokud na tuto houbu narazíte, nesbírejte jí a na tento nález upozorněte některé mykologické pracoviště!

Stročkovec kyjovitý

Gomphus clavatus (Pers. ex Fr.) S. F. Gray;

foto: Oldřich Roučka

SVĚT HUB

časopis pro houbaře, mykology a přátele přírody

Stročkovec kyjovitý

Gomphus clavatus (Pers. ex Fr.) S. F. Gray;

foto: Ján Šuvada

Stročkovec kyjovitý
Gomphus clavatus (Pers. ex Fr.) S. F. Gray;
foto: Milan Zajac

Stročkovec kyjovitý
Gomphus clavatus (Pers. ex Fr.) S. F. Gray;
foto: Milan Zajac